

Erfarenheter från Europaparlamentsvalet 2019

Innehåll

1	Sammanfattande bedömning	4
2	Hemställan	5
3	Uppdraget, tillvägagångssätt och disposition	6
4	Säkerhetsfrågor	6
4.1	EU:s gemensamma arbete med valsäkerhet	6
4.2	Händelserapportering	7
5	Valsedlar	8
5.1	Ny lagstiftning angående avskärmning	8
5.2	Möjlighet att personrösta för väljare med synnedsättning	9
5.3	Valsedelsbeställningar	10
6	Registrering av partibeteckning och anmälan om deltagande i val	11
6.1	Partibeteckningar som kan anses olämpliga av andra skäl än förväxlingsrisk	11
6.2	Ologisk tvångsanmälan	12
6.3	Samtycke till kandidatur	13
7	Rösträtt	14
7.1	Europeiskt informationsutbyte och fastställande av röstlängd	14
7.2	Dubbla medborgarskap	16
7.3	Brexit	16
8	Valmyndighetens kommunikation inför och under valet	17
8.1	Informationskampanj	17
8.2	Väljarservice	17
8.3	Sociala kanaler: Frågeforum och Facebook	17
8.4	Valmyndigheten i media	18
8.5	Presentation av valresultat på val.se	18
9	Sätt att rösta och distribution av röster	19
9.1	Distribution av förtidsröster mellan kommuner	19
9.2	Identitetskontroll vid röstning	19
9.3	Propaganda i samband med röstmottagning	20
9.4	Ordning i val- och röstningslokaler	20
10	Valresultat, preliminär och slutlig rösträkning	21
10.1	Preliminär rösträkning - Valnattsrapportering	21
10.2	Valnämndens preliminära rösträkning	21

10.3	Slutlig rösträkning	22
11	Omval i Falun	23
11.1	Valsedlar	23
11.2	Förtidsröstningens öppethållande under valdagen	23
11.3	Röstkort och rättelse i röstlängd.....	24
11.4	Statsbidrag för förtidsröstning.....	24
Bilaga 1: EU-valet 2019 i siffror		25
Bilaga 2: Hemställan från rapport ”Erfarenheter från valet 2018”		31

1 Sammanfattande bedömning

Valmyndighetens samlade bedömning är att valet till Europaparlamentet den 26 maj 2019 genomfördes både rättssäkert och effektivt. Det svenska valsystemet är robust därför att det är decentraliserat, manuellt och transparent. Det borgar för att det är svårt att manipulera eller påverka valresultatet.

EU-valet och omvalet 2019 genomfördes lugnt och planerligt. Närheten i tid till det nationella valet i september 2018 och de reella förberedelserna inför ett eventuellt extra val gjorde att valadministrationen var väl förberedd för uppgiften och kunde bemöta uppkomna händelser snabbt.

Vid val till Europaparlamentet är det val i 28 medlemsländer samtidigt, vilket ställer krav på samarbete och informationsutbyte mellan länderna. Samarbetet inom EU kring valsäkerhet var en nyhet inför detta val och bidrog till ett bättre valgenomförande. Även det inhemska säkerhetssamarbete som etablerades myndigheter emellan inför 2018 års nationella val har fungerat väl och vidareutvecklats under EU-valet.

Två nya lagändringar tillämpades för första gången vid EU-valet 2019. Den ena möjliggör för väljare att personrösta på kandidater från alla partier även om väljaren inte har tillgång till rätt namnvalsedel. Denna förändring har mindre effekt i ett EU-val på grund av att varje parti endast har en lista. Effekterna får utvärderas efter nästa nationella val.

Den andra lagändringen innebär att alla val- och röstningslokaler ska ha en avskärmd plats där valsedlarna läggs ut i syfte att stärka valhemligheten. Denna förändring ställde stora krav på kommunerna och utlandsmyndigheterna, inte minst när det gällde själva utformningen av avskärmningarna och anpassning av lokaler. Ur ett väljarperspektiv har det fungerat väl och varit uppskattat. Det har dock förekommit klagomål på att avskärmningarna inte är tillräckliga, problem med köer och fortsatta problem med försvunna valsedlar. Många kommuner har framfört att avskärmningarna har fungerat bra vid EU-valet, men uttrycker samtidigt att de är bekymrade inför de kommande allmänna valen 2022. Då ska tre val genomföras samtidigt vilket innebär en betydligt större mängd valsedlar, fler valsedelstall samt ett högre valdeltagande. Valmyndigheten delar kommunernas farhågor.

Trots att EU-valet i stort genomfördes enligt plan har ett antal händelser förekommit under röstningsperioden. Många av dessa problem förekom även vid valen till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige och ingick i den hemställan som bifogades rapporten med Valmyndighetens erfarenheter från valet 2018. Den hemställan kvarstår i sin helhet. Valmyndigheten anser att behovet av att behandla problemen är stort och tidskritiskt för att ändringar ska hinna träda i kraft i tid före nästa val till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige år 2022.

Vid årets val förekom även ett antal problem som är specifika för val till Europaparlamentet. Det gällde det bristfälliga informationsutbytet mellan EU-länderna och den specifika frågan om möjligheten att rösta i flera länder om man har dubbla medborgarskap. Det är problem som behöver hanteras gemensamt av EU-länderna inför nästa val till Europaparlamentet.

2 Hemställen

Valmyndigheten hemställer att följande områden på lämpligt sätt blir föremål för översyn:

- att möjligheten att personrösta om man har synnedsättning utreds och införs.

Valmyndigheten hemställer om följande författningsändringar:

- att regler införs så att distribution av valsedlar även för mindre partier sker likvärdigt i hela landet,
- att sista dag att beställa valsedlar är 30 dagar före valdagen, i samband med sista dag att ge in anmälan om deltagande i val,
- att möjligheten för enprocentpartier att erhålla namnvalsedlar för eget bruk tas bort, eftersom dessa tillhandahålls av valadministrationen för samtliga röstmottagningsställen,
- att möjligheten att vägra registrering av en beteckning även vid andra fall än då förväxlingsrisk föreligger införs,
- att en aktiv anmälan krävs för deltagande i varje specifikt val,
- att sista dag att samtycka till kandidatur ska vara 30 dagar före valdagen,
- att Sverige ska verka för att EU-medborgare ska rösta i det EU-land där de är bosatta alternativt att det införs ett gemensamt system inom EU som underlättar identifiering av väljare,
- att Sverige ska verka för att EU-länderna har en gemensam kvalifikationsdag för när samtliga länder fastställer sina röstlängder inför val till Europaparlamentet,
- att regelverket förtydligas gällande formkrav för id-handling. Vidare bör formuleringen ”på annat sätt” ersättas så att det tydligt framgår hur det ska gå till,
- att regelverket för propaganda tydliggörs, exempelvis inom vilket avstånd från en lokal som valsedelutdelning får ske,
- att den preliminära rösträkningen regleras mer i detalj när det gäller förtidsröster med valkuvert med fler än en valsedel eller valsedel med fel färg,
- att det i lagstiftningen tydliggörs vilka valsedlar som ska läggas ut vid ett omval,
- att förtidsröstningen i annan kommun under omval till kommun- eller landstingsfullmäktige ska avslutas senast fredagen innan valdagen, samt
- att sista datum för begäran om rättelse i röstlängd vid omval anpassas efter när röstkortet senast ska vara väljare tillhanda vid omval.

3 Uppdraget, tillvägagångssätt och disposition

Valmyndigheten har i regleringsbrev 2018/01042/D fått i uppdrag av regeringen att senast den 31 oktober 2019 lämna erfarenhetsrapport från 2019 års val till Europaparlamentet.

I denna rapport redovisar Valmyndigheten erfarenheter från 2019 års val till Europaparlamentet. I rapporten beskriver Valmyndigheten även kort relevanta erfarenheter från omvalet i Falun den 7 april 2019 (kapitel 11).

Erfarenheterna i denna rapport baseras på erfarenheter och intryck under valperioden samt synpunkter från länsstyrelser, kommuner, utlandsmyndigheter och partier inhämtade genom enkäter. De baseras även på regelbunden kommunikation myndigheterna emellan, diskussioner med leverantörer av material och tjänster samt synpunkter och frågor som kommit in till Valmyndigheten från allmänheten.

I februari 2019 lämnade Valmyndigheten en rapport med erfarenheter från de nationella valen 2018 till regeringen. Den rapporten innehöll en hemställan med tre förslag på områden som kräver översyn (valedelssystemet, utlandsröstningen och överklagandeprocessen) samt 27 konkreta hemställningar om författningsändringar. Dessa kvarstår i sin helhet och gäller även detta val. Därför biläggs den hemställan som en bilaga (bilaga 2) till denna rapport och punkter som finns med där, finns inte som hemställan i denna rapport. Däremot förekommer en del av dem i texterna, eftersom det är viktiga erfarenheter även i detta val.

4 Säkerhetsfrågor

4.1 EU:s gemensamma arbete med valsäkerhet

I september 2018 tillkännagav EU-kommissionen ett paket med åtgärder för att säkerställa att 2019 års val till Europaparlamentet genomförs på ett fritt, rättvist och öppet sätt. Förslagen avsåg att bemöta potentiella hot mot valet och därigenom stärka motståndskraften i unionens demokratiska system. Kommissionen har beskrivit åtgärderna närmare genom ett meddelande, COM(2018) 637 final, som åtföljdes av en rekommendation om nätverk för valsamarbete, insyn på nätet, skydd mot cyberincidenter och bekämpning av desinformationskampanjer i samband med val till Europaparlamentet, C(2018) 5949 final, båda från den 21 september 2018. Kommissionens rekommendation tar upp en mängd av åtgärder för att stärka legitimiteten och förtroendet för den demokratiska processen. En åtgärd som föreslås är att varje medlemsstat ska utse en nationell kontaktpunkt för ett europeiskt nätverk för val till Europaparlamentet. Nätverket är avsett att vara ett forum för utbyte av information och praxis mellan medlemsstaternas myndigheter för att bemöta potentiella hot mot valen till Europaparlamentet. Sverige har utsett Valmyndigheten att vara kontaktpunkt i nätverket för valsamarbete.

Valmyndigheten är nationell kontaktpunkt och utgör länken mellan EU:s nätverk för valsamarbete och det nationella valnätverk som utgörs av MSB, Polisen, Säkerhetspolisen, länsstyrelserna, Skatteverket och Valmyndigheten.

Det nationella nätverket för skyddet av valet har träffats regelbundet inför EU-valet, ca en gång per månad. Samarbetet mellan myndigheterna utgör en viktig förutsättning för att

valgenomförandet fungerade så bra. Inför valet genomförde MSB, Säkerhetspolisen och Valmyndigheten en gemensam kommunikationsinsats om skyddet mot valet, riktad till allmänheten.

Inför valet hade EU:s nätverk för valsamarbete fyra möten, varav ett var en stor gemensam cybersäkerhetsövning, EULex. Efter valet har ett uppföljningsmöte genomförts och i höst ska arbetet med den EU-gemensamma uppföljningsrapporten slutföras.

Valmyndigheten konstaterar att EU-samarbetet är viktigt. De erfarenheter vi dragit nationellt gäller också i EU-samarbetet, dvs. att det är viktigt att valsystemet är stabilt och att vi arbetar kontinuerligt med förbättringar och effektiviseringar. När det förekommer diskussioner på sociala medier om problem med valen är det ofta reella problem i grunden, såsom till exempel möjligheten att rösta i flera länder, att väljare blir nekade att rösta trots rösträtt eller oordning i valedelsställen. Ett viktigt sätt att bygga valsystemet starkt mot manipulationer är att arbeta med att förbättra valsystemet kontinuerligt.

4.2 Händelserapportering

Valmyndigheten hade inför detta val bett kommuner, utlandsmyndigheter och länsstyrelser att rapportera in händelser under valperioden till Valmyndigheten. Syftet med rapporteringen är:

- att det ska finnas en nationell, samlad bild av valet. Den ska visa om det finns avvikelser,
- att Valmyndigheten ska kunna göra en bedömning och ge en korrekt bild av nuläget i valet. Bilden kan också användas till att dementera felaktiga rykten och bekräfta händelser,
- att Valmyndigheten vid behov ska sprida information om avvikelser till kommuner, länsstyrelser och UD.

Under perioden 11 april till 5 juni tog Valmyndigheten emot rapporter om 47 händelser från kommuner, utlandsmyndigheter och länsstyrelser. Det är många olika typer av händelser men gäller till exempel ordningen i röstningslokaler och vallokaler som stängts pga. brandlarm i närliggande lokaler. Majoriteten av händelserna gäller ordningen i valedelsställen där valedlar försvunnit, stulits eller gömmts.

Utöver dessa inrapporterade händelser har Valmyndigheten själv rapporterat in knappt tio händelser som gäller försök att sälja röster på sociala medier, en stulen postback med röstkort och förtidsröster som inte levererats i tid av PostNord.

Valmyndigheten kan konstatera att antalet inrapporterade händelser är få i relation till det stora antalet platser där röstning är möjlig och till den relativt långa röstningsperioden. Dock är det fortfarande ett stort problem med ordningen bland valedlar vilket väntas bli ännu mer problematiskt vid nästa val till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige. Se även avsnitt 5.1 om ny lagstiftning vad gäller avskärmningar av valedlar.

Händelserapporteringen tjänade sitt syfte och var värdefull för Valmyndigheten. Inför nästa val bör händelserapporteringen utvecklas till en mer omfattande incidenthantering enligt förslag i Valmyndighetens erfarenhetsrapport från 2018.

5 Valsedlar

Valmyndigheten föreslår:

- att regler införs så att distribution av valsedlar även för mindre partier sker likvärdigt i hela landet,
- att förbättrad möjlighet att personrösta för personer med synnedsättning utreds och införs,
- att sista dag att beställa valsedlar är 30 dagar före valdagen, i samband med sista dag att ge in anmälan om deltagande i val samt
- att möjligheten för enprocentpartier att erhålla namnvalsedlar för eget bruk tas bort, eftersom dessa tillhandahålls av valadministrationen för samtliga röstmottagningsställen.

5.1 Ny lagstiftning angående avskärmning

En nyhet i årets val var att det ska ordnas en avskärmad plats för valsedlar i anslutning till, eller i, val- och röstningslokaler för att väljarna ska kunna ta valsedlar utan insyn från andra och därmed stärka valhemligheten. Nyheten ställde stora krav på kommunernas förberedelser inför valet, till exempel vilka lokaler som skulle användas som röstmottagningsställen och hur avskärmningen skulle utformas.

I proposition 2017/18:286 Stärkt skydd för valhemligheten framgår att utformningen av avskärmningarna inte ska regleras i lag för att inte inskränka på det kommunala självstyret mer än nödvändigt samt att skapa en flexibilitet utifrån röstmottagningsstället. Samtidigt är det många kommuner som har efterfrågat en normering av avskärmningen.

I enkätsvar till Valmyndigheten kan man se att många kommuner anser att det har fungerat bra nu vid EU-valet men uttrycker att de är bekymrade inför de kommande allmänna valen 2022. Då ska tre val genomföras samtidigt vilket innebär både fler valsedelställen och mycket större mängd valsedlar. Det kommer även att vara ett betydligt högre valdeltagande jämfört med EU-valet, i vissa valdistrikt mer än det dubbla antalet röstande, vilket kommer leda till många och långa köer. Fler valsedelställen tar större plats i lokalerna och ett flertal lokaler kan behöva bytas ut av utrymmesskal. Detta är problematiskt eftersom kommunerna under många år har rapporterat om problem med att hitta funktionella lokaler som uppfyller krav på utrymme och tillgänglighet. Många kommuner ser dessutom ett behov av flera stationer med valsedelställen för att minska köerna och då är utrymmet i lokalerna den största utmaningen.

Även om den samlade valadministrationen inte tillstyrkte det utredningsförslag¹ där valsedlarna skulle finnas bakom valskärmen är det nu flera kommuner som lyfter att det vore bättre att ha allt samlat bakom samma skärm.

¹ SOU 2016:71 Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten

Många väljare har också uppfattat att de ska göra i ordning sin röst där de tar valsedlar, trots information och vägledning från röstmottagare. Några kommuner skulle nu vilja att allt var samlat bakom en och samma skärm – att valsedlarna finns bakom valskärmen. Att väljaren först ska ta valsedlar bakom en avskärmning och sedan göra i ordning sin röst bakom en valskärm leder till dubbla köer och kräver dessutom ett större utrymme i lokalen.

Att valadministrationen endast ansvarar för att distribuera valsedlar för de partier som har rätt till utläggning, och vid val till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige endast valsedlar med partibeteckning, innebär att partiföreträdare måste gå bakom skärmarna för att fylla på sina valsedlar. Valsedlar bakom valskärmen skapar omedelbara behov av uppdaterade regler för tillhandahållandet av partiernas namnvalsedlar, så att partierna inte behöver gå bakom valskärmarna. Därför behöver reglerna ändras till 2022, så att distribution av valsedlar även för mindre partier sköts av valadministrationen och sker likvärdigt i hela landet.

Väljarna har haft olika uppfattningar om nyttan och behovet av avskärmningarna. En del väljare har upplevt en försämring av valhemligheten då valkuvertet delats ut efter att de har valt valsedeln och de därmed behövt gå med valsedlarna öppet i lokalen. På de ställen där valkuverten delats ut innan valsedlarna har istället många väljare gjort i ordning sina röster bakom den avskärmningen och inte bakom valskärmen.

Valmyndigheten delar den problembild som kommunerna uttrycker, allra särskilt farhågan inför de kommande valen 2022. Frågan om valsedlar har blivit ett olöst problem i valadministrationen där grundproblemet, det vill säga den stora mängden valsedlar, aldrig löses. Så länge Sverige har så många olika valsedlar som presenteras och distribueras på olika sätt kommer olika problem att uppstå. Därför kvarstår Valmyndighetens bedömning att valsedelssystemet är det allra viktigaste att förändra när det gäller svenska val.

5.2 Möjlighet att personrösta för väljare med synnedsättning

För gruppen väljare med synnedsättning har Valmyndigheten tryckt 800 punktskriftskuvert inför EU-valet. På kuverten står det vilket partis valsedel som finns i kuvertet, i punktskrift. Dessa kuvert ska inte användas för att rösta med, utan fungerar som en hjälp för väljaren att veta vilket partis valsedel väljaren ska använda vid röstningen. Väljaren kan då, med hjälp av dessa kuvert, själv ta den valsedel väljaren vill rösta med och lägga den i valkuvertet. Dock kan dessa väljare inte själva personrösta, utan endast rösta på parti, på grund av sin synnedsättning och att adekvata hjälpmedel inte finns tillhands/inte är tillåtna. Det är högst angeläget att valet tillgängliggörs och att den personliga valhemligheten blir möjlig även för den här gruppen. Valmyndigheten får många frågor om när det ska bli möjligt för dem att kunna personrösta utan att valhemligheten röjs. Riksdagen har i ett tillkännagivande till regeringen anfört att väljare med synnedsättning ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon (bet. 2015/16:KU14 punkt 4, rskr. 2015/16:205). Några sådana förslag har ännu inte presenterats av regeringen.

5.3 Valsedelsbeställningar

Det finns idag inget fastställt sista datum för beställning av valsedlar inför ett val. Sista dag att beställa valsedlar borde vara 30 dagar före valdagen, i samband med sista dag att ge in anmälan om deltagande i val. Det skulle innebära större möjlighet att trycka och leverera valsedlarna till partierna, än vad som är möjligt vid senare beställningar. Dessutom skapas en tydlighet för väljaren kring vilka partier som går att rösta på. Valmyndigheten föreslår därför att sista dag att beställa valsedlar inför ett val ska vara samma dag som gäller för anmälan om deltagande i val, dvs. 30 dagar före valdagen. Ändringar efter detta datum ska inte godkännas och nya valsedlar ska inte tryckas.

I ett EU-val ansvarar valadministrationen för att namnvalsedlar läggs ut i samtliga röstmottagningsställen för de partier som har rätt till fri utläggning av valsedlar, dvs. de partier som vid något av de två senaste EU-valen har fått mer än 1 procent av rösterna i hela landet, (de så kallade enprocentspartierna). Här skiljer sig reglerna från val till riksdag, kommun- och landstingsfullmäktige där det är partivalsedlar för enprocentspartierna som läggs ut av valadministrationen och namnvalsedlarna får samtliga partier lägga ut själva. Skillnaden beror på att vid EU-val är hela landet en valkrets och att det därför inte finns något behov av partivalsedlar, dvs. partiets namnvalsedel gäller i hela landet och därför läggs den enligt vallagen ut av valadministrationen istället. Utöver de namnvalsedlar som valadministrationen tillhandahåller i röstnings- och vallokalerna har enprocentspartierna även rätt till gratis upptryckning och erhållande av namnvalsedlar för eget bruk. Valmyndigheten menar dock att detta är ett slöseri med valsedlar, vilket får onödiga kostnader och miljökonsekvenser. Eftersom det på samtliga ställen där väljaren kan rösta finns namnvalsedlar för enprocentspartierna så finns inget behov för dessa partier av fler valsedlar. De väljare som har behov av att göra iordning sin röst hemma, t.ex. budrösta, kan beställa budröstningsmaterial som innehåller valsedlar av valadministrationen.

6 Registrering av partibeteckning och anmälan om deltagande i val

Valmyndigheten föreslår:

- att möjligheten att vägra registrering av en beteckning även vid andra fall än då förväxlingsrisk föreligger införs,
- att en aktiv anmälan krävs för deltagande i varje specifikt val samt
- att sista dag att samtycka till kandidatur ska vara 30 dagar före valdagen.

6.1 Partibeteckningar som kan anses olämpliga av andra skäl än förväxlingsrisk

Valmyndigheten har i tidigare avgivna remissyttranden och erfarenhetsrapporter framhållit att det bör införas regler som möjliggör avslag av en anmälan om registrering av partibeteckning eller en anmälan om deltagande i val även i andra fall än då det föreligger förväxlingsrisk. I sitt remissyttrande angående delbetänkandet Proportionalitet i val samt förhandsanmälan av partier och kandidater (SOU 2012:94) framförde Valmyndigheten att det borde införas en möjlighet att neka registrering av beteckningar och symboler som t.ex. innebär hets mot folkgrupp eller annan brottslig gärning eller som av andra skäl är kvalificerat olämpliga. Det gäller fortfarande, enligt Valmyndigheten.

Regeringen uttalade i Prop. 2013/14:48 (Proportionell fördelning av mandat och förhandsanmälan av partier i val) bedömningen att något ytterligare tillåtelsevillkor inte skulle införas, men att det fanns anledning att noga följa frågans utveckling.

Inför 2018 års val till riksdag, kommun-, och landstingsfullmäktige fann sig Valmyndigheten förhindrad att neka registrering av en anmälan om deltagande i val med en beteckning innehållande en svordom. Inför EU-valet inkom en anmälan om deltagande i val under partibeteckningen Blankt (innehållande partisymbol föreställande en blank valsedel). Valmyndigheten avslöt anmälan med hänvisning till att föremålet för anmälan inte kunde anses ägnad att uppfattas som en partibeteckning, och att beslutet att registrera denna skulle kunna leda till förvirring hos väljarna och i förlängningen till att väljare som har för avsikt att aktivt ”rösta blankt” vilseleds att istället avlägga sin röst på ett parti som anmält deltagande under den aktuella beteckningen.

Partiet överklagade till Valprövningsnämnden, som fastslog att den enda begränsning som finns för partinamn är risken för förväxling med något annat partinamn. Det fanns därför ingen grund för att avslå anmälan. Valprövningsnämnden återförvisade därför ärendet för vidare handläggning hos Valmyndigheten, som därefter registrerade den aktuella anmälan om deltagande i val.

Valmyndigheten anser att en reglering bör införas för att hindra registrering av beteckningar som utöver förväxlingsrisk kan vilseleda väljarna eller som är uppenbart stötande. Avsaknaden av en sådan reglering riskerar att urholka förtroendet för valsystemet.

6.2 Ologisk tvångsanmälan

Reglerna om anmälan om deltagande i val återfinns i 2 kap. 14-19 §§ vallagen. Enligt huvudregeln i 2 kap. 14 § ska ett parti skriftligen anmäla sitt deltagande i ett val. Om ett parti anmäls för val till riksdagen gäller anmälan också för val till landstings- och kommunfullmäktige i hela landet vid det valtillfället och för nästkommande val till Europaparlamentet. I övriga fall gäller anmälan endast för det val som anmälan avser. Detta framgår av 2 kap. 15 § första stycket.

Under vissa förutsättningar behöver dock inte någon uttrycklig anmälan göras. Ett parti som är representerat i en beslutande församling ska vid nästa val anses ha anmält deltagande, enligt 2 kap. 15 § 2 stycket. Om partiet är representerat i riksdagen ska partiet anses anmält inte bara för nästkommande val till riksdagen, utan även för nästa val till kommun- och landstingsfullmäktige i hela landet och för nästa val till Europaparlamentet. I de fall som partiet är representerat i någon annan beslutande församling än riksdagen, ska partiet anses anmält till nästa val till den beslutande församling där partiet är representerat.

En annan situation då partiet inte uttryckligen måste anmäla sitt deltagande är om partiet har en registrerad partibeteckning och anmäler sina kandidater enligt 2 kap. 9 § vallagen. I en sådan situation ska partiet också anses ha anmält deltagande i valet. Här är dock konstruktionen en annan än i den föregående undantagsregeln. I den här situationen är det nämligen så att ett parti som anmäler sina kandidater till riksdagen *inte* – till skillnad från vad som gäller enligt 2 kap. 15 första och andra styckena – ska anses ha anmält sitt deltagande till några andra val än till riksdagsvalet. Detta faktum har lett till missförstånd hos flera partier i samband med 2018 års val, och rentav till att åtminstone ett parti trodde sig ha varit anmält till alla landstings- och kommunfullmäktigeval i hela landet utan att vara det – något som uppdagades efter det att sista anmälningsdagen passerat. Valmyndigheten har i sin erfarenhetsrapport efter 2018 års val önskat ett förtydligande av lydelsen i 2 kap. 15 § tredje stycket.

I detta sammanhang vill dock Valmyndigheten särskilt uppehålla sig vid konstruktionen att en anmälan om deltagande i val till riksdagen också gäller som en anmälan om deltagande i val till därpå följande val till Europaparlamentet. I det gångna EU-valet var 87 partier anmälda som deltagande. Det stora flertalet av dessa var automatiskt anmälda i och med att de var anmälda som deltagande i 2018 års riksdagsval. Av dessa 87 partier var det dock bara 32 som beställde valsedlar. Det finns i sig inget som hindrar att ett parti ställer upp i val och eftersträvar representation även utan att beställa valsedlar, men detta förhållande indikerar ändå att många av de partier som var anmälda till EU-valet inte deltog aktivt i valet. Även den stora förekomsten av anmälda partier som underlät att anmäla kandidater respektive partier som helt saknade samtyckande kandidater talar för att många av de 87 anmälda partierna inte deltog aktivt i valet.

Inför EU-valet visade det sig att ett parti som var anmält som deltagande i egenskap av till 2018 års riksdagsval anmält parti, hade upphört kort efter det att 2018 års val genomförts.

Valmyndigheten fann sig dock förhindrad att ta bort partiet från listan över partier som var anmälda som deltagande i EU-valet, vilket framstår som mindre tillfredsställande då väljare därigenom kunde lockas att rösta på ett parti som visserligen formellt var att anse som anmält till valet, utan att i praktiken vara verksamt.

Det får vidare anses vara allmänt känt att det finns partier som engagerar sig uteslutande i inrikespolitiken. Att sådana partier automatiskt ska anmälas till EU-val framstår inte som en god ordning.

Härtill kommer det faktum att de svenska mandatperioderna löper över fyra år, alltmedan mandatperioderna vid val till Europaparlamentet löper över fem år. Det innebär att valperioderna går i otakt och att det framöver kommer inträffa att en anmälan till ett riksdagsval kommer leda till en anmälan till ett europaparlamentsval som inträffar närmare fyra år senare. Mycket kan hända inom ett parti under knappa fyra år.

Valmyndigheten anser att en uttrycklig anmälan om deltagande i riksdagsval inte ska gälla för val till Europaparlamentet. Det kan vidare diskuteras om en sådan anmälan ska gälla för val till landstings- och kommunfullmäktige i hela landet, så som fallet är idag. Valmyndigheten anser att en rimligare ordning vore att alla partier aktivt ska anmäla deltagande till de val som de ställer upp i. Det skulle öka tydligheten för väljarna om vilka reella alternativ de har att rösta på.

6.3 Samtycke till kandidatur

Det finns två förfaranden för att samtycka till att kandidera för ett parti; kandidatförklaring och samtycke. Det har visat sig vara svårt för kandidater och partier att förstå vad som gäller och vilken typ av samtycke de ska använda sig av.

Kandidater som kandiderar för partier som har anmälda kandidater på så kallad låst lista ska lämna sin kandidatförklaring senast vid det datum som Valmyndigheten bestämmer. Detta samtycke skulle i valet till Europaparlamentet ha lämnats in senast den 28 februari. För de kandidater som samtycker till kandidatur på en så kallad öppen lista ska samtycket lämnas in senast fredagen före valdagen. Vallagen reglerar inte när en kandidat kan återta sin kandidatförklaring, varvid Valmyndigheten har gjort tolkningen att det rimligtvis borde vara senast då samtycket kan lämnas in, dvs. senast fredagen före valdagen.

Ur väljarens perspektiv är det svårt att veta vilka kandidater som är valbara vid personröstning under förtidsröstningen när samtycke till kandidaturen kan inkomma efter det att väljaren har avlagt sin röst. Senaste dag att samtycka till kandidaturen, oavsett vilken form av samtycke som avses, borde, enligt Valmyndigheten, vara senast 30 dagar före valdagen för att synkroniseras med sista dag att anmäla deltagande i val och sista dag för att beställa valesdlar. Väljarna kan därmed i god tid ta reda på vilka kandidater som är valbara och då finns samtliga kandidater angivna på Valmyndighetens webbplats att välja bland för att kunna personrösta jämfört om samtycket skulle inkomma fredagen före valdagen. Genom att tidigarelägga senaste dag för att samtycka till kandidaturen ges också möjlighet för valadministrationen att skicka ut ett bekräftelsebrev till samtliga kandidater om att samtycket har getts in för kandidaten, och därigenom säkerställs att rätt kandidat har lämnat in samtycket och eventuella felaktigheter upptäcks och kan åtgärdas.

7 Rösträtt

Valmyndigheten föreslår:

- att Sverige ska verka för att EU-medborgare ska rösta i det EU-land där de är bosatta alternativt att det införs ett gemensamt system inom EU som underlättar identifiering av väljare och
- att Sverige ska verka för att EU-länderna har en gemensam kvalifikationsdag för när samtliga länder fastställer sina röstlängder inför val till Europaparlamentet.

7.1 Europeiskt informationsutbyte och fastställande av röstlängd

Vid val till Europaparlamentet har en EU-medborgare möjlighet att välja om hen vill rösta i det land där väljaren är medborgare eller i det EU-land där hen är folkbokförd.

Grundprincipen är att en väljare endast ska vara upptagen i ett lands röstlängd för att inte göra det möjligt att rösta två gånger.

Om en EU-medborgare anmäler sig till röstlängden i sitt bosättningsland så ska det landet skicka information om detta till det land där väljaren är medborgare så att väljaren kan strykas ur det landets röstlängd. Inför val till Europaparlamentet genomför därför EU-länderna ett omfattande informationsutbyte med varandra där information delas angående vilka EU-medborgare som är upptagna i bosättningsländernas röstlängder.

Precis som Valmyndigheten har rapporterat efter föregående val till Europaparlamentet fungerar informationsutbytet mellan EU-länderna bristfälligt. EU-länderna efterfrågar olika typer av personuppgifter för att kunna identifiera sina medborgare som är upptagna i andra länders röstlängder. Att tillhandahålla alla dessa olika typer av personuppgifter är en utmaning för de flesta EU-länder. Detta medför att det i många fall är svårt eller ibland omöjligt att identifiera vilka väljare som ska strykas i hemlandets röstlängd och därmed finns det risk att väljare finns med i två länders röstlängder. Inför detta val till Europaparlamentet fick Valmyndigheten information om att 14 772 svenska medborgare var upptagna i andra länders röstlängder. Av dessa kunde Valmyndigheten identifiera 7024 svenska medborgare och stryka dem i den svenska röstlängden.

Informationsutbytet med Storbritannien gällande svenska medborgare som fanns upptagna i den brittiska röstlängden var inte hanterbart. Informationen följde inte de gemensamma riktlinjer som EU-länderna har för informationsutbytet. Informationen från Storbritannien skickades varken via korrekt informationskanal eller i korrekt filformat. Det medförde att Valmyndigheten inte kunde hantera informationen från Storbritannien och svenska medborgare som fanns med i den brittiska röstlängden ströks inte ur den svenska röstlängden.

En ytterligare utmaning i informationsutbytet mellan EU-länderna är att länderna har olika kvalifikationsdag för att fastställa sina röstlängder.

Det medför för vissa länder att de inte kan stryka väljare i sin röstlängd om de får information efter sin kvalifikationsdag från ett annat land. För Sveriges del kan väljare

strykas i den svenska röstlängden oavsett vilken tidpunkt Valmyndigheten får information från ett annat land. Det kan bli en stor utmaning om Valmyndigheten får information från ett annat land efter att röstlängderna är tryckta och distribuerade till kommunerna. Då måste Valmyndigheten ta hjälp av kommunerna för att manuellt stryka väljare i röstlängden. Inför detta val var det ett fåtal väljare som behövdes strykas ur röstlängden på detta sätt. Om antalet väljare som ska strykas på detta sätt ökar riskerar det att bli en ökad belastning på landets kommuner i ett tidskritiskt läge inför valet. Det innebär dessutom risker för fel på grund av manuell hantering.

Valmyndigheten noterar även att möjligheten och regelverket för en EU-medborgare att anmäla sig till bosättningslandets röstlängd kan vara förvirrande för väljarna. Ett flertal väljare som Valmyndigheten varit i kontakt med har glömt eller inte varit medvetna om att de någon gång tidigare har anmält sig till ett annat lands röstlängd, vilket medför att de tas upp i det landets röstlängd tillsvidare vid val till Europaparlamentet.

Enligt 5 kap 8 § vallagen ska Valmyndigheten skicka utlandsröstkort till röstberättigade som är bosatta utomlands senast 50 dagar före valdagen. Detta innebär att Valmyndigheten måste skicka utlandsröstkort till svenska medborgare som vid ett senare tillfälle stryks ur den svenska röstlängden när Valmyndigheten fått information från annat EU-land. Valmyndigheten informerade på utlandsröstkortet att den som tas upp i ett annat lands röstlängd stryks ur den svenska röstlängden. Trots denna information blev Valmyndigheten kontaktad av ett flertal röstberättigade som hade frågor om vilket lands röstlängd de skulle tas med i och det var också ett antal som skickade in iordninggjorda brevröster till Valmyndigheten.

För att minska risken för att EU-medborgare tas upp i flera länders röstlängder och för att förenkla regelverket för väljarna föreslår Valmyndigheten att Sverige ska verka för att EU-medborgare endast ska tas med i röstlängden i det land de är bosatta i. Sverige bör även verka för att EU-länderna har en gemensam kvalifikationsdag för när samtliga länder fastställer sina röstlängder inför val till Europaparlamentet. Ytterligare skulle valprocessen förbättras om det infördes ett gemensamt system för identifiering av medborgare som samtliga EU-länder kan använda. Ett sådant system skulle underlätta identifieringen av väljare.

Valmyndighetens bedömning är att nuvarande system för informationsutbyte och fastställande av röstlängd i samband med val till Europaparlamentet är bristfälligt och att det riskerar att hota förtroendet för valet till Europaparlamentet.

7.2 Dubbla medborgarskap

Rätten att rösta till Europaparlamentet styrs av bl.a. en persons medborgarskap. För en person som innehar fler än ett medborgarskap inom EU kan alltså rösträtt följa med vart och ett av medborgarskapen. Av valrättsakten, Akten om allmänna direkta val av ledamöter i Europaparlamentet, följer emellertid att en väljare endast får rösta en gång vid varje val. Det sätt som detta kontrolleras på är genom informationsutbytet mellan länderna, som ska syfta till att en EU-medborgare endast ska finnas med i ett lands röstlängd. Utbytet av information omfattar emellertid enbart de EU-medborgare som är bosatta i annat EU-land än i det land där de är medborgare, och inte personer med fler än ett medborgarskap. Skatteverkets folkbokföringsregister har inte heltäckande uppgifter om personer med dubbelt medborgarskap. De medborgarskap som registreras är antingen de som personen förvärvat vid födelsen eller de medborgarskap som styrks vid invandring till Sverige. Är personen vid födelsen eller invandringen svensk medborgare registreras bara detta medborgarskap även om personen kan ha ytterligare medborgarskap eller senare förvärva ytterligare medborgarskap.

Givet detta tas personer med dubbelt EU-medborgarskap ofta upp i röstlängden för två länder och kan således rösta mer än en gång till samma val. Valmyndigheten informerar på sin webbplats om att personer med fler än ett medborgarskap endast får rösta en gång och därmed måste välja i vilket land de ska rösta. Hur många väljare med dubbelt medborgarskap som uppfattar detta är dock svårt att bedöma. I och med den begränsade tillgängliga informationen om personer med dubbelt medborgarskap är det svårt för Valmyndigheten att göra en riktad informationsinsats mot dessa individer. Valmyndigheten önskar därmed att folkbokföringsregistret innehåller information om alla kända medborgarskap när information om detta finns tillgängligt. Valmyndigheten har tagit upp denna fråga med Skatteverket under hösten 2019 med syfte att undersöka möjligheter till utveckling inom området.

7.3 Brexit

Storbritanniens planerade utträde ur EU (Brexit) skapade en unik situation vid årets val till Europaparlamentet. Brexit var inledningsvis planerat att genomföras innan valet. Förhandlingar inom Storbritannien och landets förhandlingar med EU medförde dock stor osäkerhet kring vilken tidpunkt som Brexit skulle genomföras. Slutligen beslutades att Brexit skulle genomföras efter valet till Europaparlamentet och därmed fick Storbritannien genomföra valet precis som övriga EU-länder.

Denna situation medförde en stor arbetsbelastning för Valmyndigheten som fick ha beredskap för en mängd olika scenarier allteftersom tänkta datum för Brexit förhandlades om och ändrades. Situationen medförde också en stor mängd frågor från brittiska medborgare bosatta i Sverige och från svenska medborgare bosatta i Storbritannien. En mängd frågor kom även från media. Eftersom olika datum för Brexit föreslogs löpande så var det en utmaning för Valmyndigheten att tydligt informera väljare och media om de olika förutsättningarna. Osäkerheten in i det sista om ett medlemsland i EU ska genomföra valet eller inte, är en risk i sig. Storbritannien deltog inte i de EU-gemensamma valförberedelserna tillsammans med de andra 27 medlemsländerna och var därmed sämre förberedda på hur olika säkerhetsfrågor skulle hanteras inom EU.

8 Valmyndighetens kommunikation inför och under valet

8.1 Informationskampanj

Valmyndigheten har genomfört en större informationsinsats riktad till de röstberättigade för att informera om när, var och hur valet äger rum och vad som i övrigt gäller för valet. Informationsinsatsen genomfördes i köpta kanaler där myndighetens webbplats, val.se, var det kommunikativa navet.

I samband med att röstkortet gick ut testade Valmyndigheten att distribuera ett digitalt informationsmeddelande till 3,4 miljoner röstberättigade med en digital brevlåda. Syftet var att uppmärksamma att röstkortet var på väg och vad man behöver när man röstar.

Valmyndighetens utvärdering av kommunikationskampanjen visar att den generella kunskapen om EU-valet och röstningssätten var hög. När det gäller kampanjens observationsvärde uppger 35 procent av de svarande att de har sett eller hört den. Kampanjen uppfattades som trovärdig och informativ där den yngre målgruppen (18-34 år) var mest positiv.

Val.se fungerade dels som landningssida för olika annonsenheter och dels som sökordsoptimering. Under 8 maj-2 juni, hade webbplatsen totalt 1 633 589 besök, varav 329 306 besökare enbart på valdagen. I samband med starten för förtidsröstningen genomfördes en enkätundersökning för att undersöka användarnas uppfattning om webbplatsen. Det samlade intrycket från de svarande var positivt. Majoriteten (ca 70 procent) ansåg att det är enkelt att hitta på val.se, att de hittade den information de sökte och att informationen var tydlig.

8.2 Väljarservice

Valmyndigheten har, liksom vid tidigare val, haft en externt upphandlad tjänst, den så kallade Valupplysningen. Syftet med tjänsten är att hantera de volymer av väljare som inför valet har ett behov av att komma i kontakt med myndigheter som administrerar val, till exempel för att beställa ett nytt röstkort, beställa material för brev- eller budröstning, fråga om var man kan rösta eller i övrigt fråga om hur valet går till.

Valupplysningen hanterade under 12 veckor drygt 36 000 ärenden, varav drygt 18 000 var besvarade samtal och drygt 17 000 var hanterade beställningar via formulär på val.se. I jämförelse med EU-valet 2014 minskade beställningarna via formulär på webben av röstkort, brevröstningsmaterial och budröstningsmaterial sammantaget med 33 procent och samtalen minskade med 20 procent. Antal utskickade dubblettröstkort minskade med 39 procent. På valdagen besvarades 5 125 samtal. Många väljare vänder sig också direkt till sin kommun. Omfattningen av kommunernas service har inte Valmyndigheten någon kännedom om.

8.3 Sociala kanaler: Frågeforum och Facebook

Valmyndigheten använde sig av två sociala kanaler: ett digitalt frågeforum och en nyinrättad Facebooksida. Båda kanalerna syftar till att besvara frågor och vägleda de röstberättigade om vad som gäller för valet.

Facebooksidan fungerar även som plattform för spridning av egen kommunikation (inlägg) som kan spridas vidare organiskt eller via sponsring.

Mellan den 1 april och den 2 juni hade frågeforumet ca 126 000 sidvisningar och besvarade drygt 800 frågor. Vanligaste frågorna gällde behov av röstkort samt förtidsröstning. Under samma period hanterades ca 2 000 kommentarer på Facebooksidan, varav 334 frågor. Därutöver gjordes närmare 90 olika inlägg från myndigheten som spreds via kanalen.

8.4 Valmyndigheten i media

Under 2018 byggde Valmyndigheten, genom värmyndighetslösningen med Skatteverket, upp en permanent presstjänst. Presstjänsten skalas upp och ned i volym beroende på period och behov. Presstjänsten användes under valet 2018 och var därför väl förberedd för EU-valet.

Medieintresset vid EU-valet var betydligt lägre än vid det nationella valet 2018. Många av frågorna till myndigheten har också varit av enklare karaktär och har besvarats direkt av pressekreterare.

Valmyndigheten fick flest frågor från media angående statistik och rösträkning, resultat och mandatfördelning. Generellt var det ett stort intresse kring valdeltagandet och antal förtidsröster i jämförelse med tidigare val till Europaparlamentet. Det var också frågor om personkryss under den slutliga rösträkningen och om vilket parti som väntas ta det eventuella 21:a mandatet (vid Brexit). Att ett av partierna låg nära fyraprocentsspärren under den slutliga rösträkningen genererade också frågor.

8.5 Presentation av valresultat på val.se

Inför EU-valet genomförde Valmyndigheten särskilda åtgärder för att myndighetens webbplats val.se inte skulle kunna utsättas för en liknande attack som den som skedde under valnatten 2018. Åtgärderna var bland annat att:

- uppgradera IT-infrastrukturen till en mer standardiserad lösning som är enklare att administrera. Förändringen har också gjort miljön mer enhetlig med högre säkerhet som resultat,
- förstärka säkerheten i infrastrukturen,
- uppgradera skyddet för den så kallade valpresentationen, där valresultatet presenteras och
- utöka säkerhetstesterna som sker mot system åtkomliga från internet.

Åtgärderna var framgångsrika och rösträkningen gick att följa på val.se som planerat.

9 Sätt att rösta och distribution av röster

Valmyndigheten föreslår

- att regelverket förtydligas gällande formkrav för id-handling. Vidare bör formuleringen ”på annat sätt” ersättas så att det tydligt framgår hur det ska gå till, samt
- att regelverket för propaganda tydliggörs, exempelvis inom vilket avstånd från en lokal som valsedelsutdelning får ske.

9.1 Distribution av förtidsröster mellan kommuner

Valmyndigheten är vid varje valtillfälle beroende av PostNord som enda lämpliga aktör för att transportera förtidsröster från de kommuner där de har tagits emot till väljarnas hemkommuner, där rösterna ska räknas. I erfarenhetsrapporten från valen 2018 tog vi upp en rad problem med detta. Distributionen blir över tid både dyrare och mer tidskrävande eftersom PostNord drar ned på sitt tjänsteutbud och Valmyndigheten i allt större utsträckning måste köpa specialtjänster, i form av extra transporter med flyg samt öppning av PostNords terminaler under valhelgen. Vid detta valtillfälle hanterade PostNord knappt 180 000 kommunexterna förtidsröster, vilket var en ökning med 17 procent jämfört med EU-valet 2014.

Erfarenheterna från EU-valet visar på en säkerhetsrisk där mycket små förseningar leder till att röster inte kommer fram i tid till räkningen. Mot bakgrund av erfarenheterna från valet 2018 som ledde till omval i Falun, valde Valmyndigheten vid EU-valet att avtala om ett utökat antal dagar då PostNord skulle leverera rösterna direkt till valnämnderna. Trots det och trots ett stort fokus på att upprätta säkra rutiner förekom på fem olika orter att röster felaktigt glömdes kvar hos PostNord eller inte aviserades till den mottagande kommunen och därför inte kom med i den slutliga rösträkningen. Det rörde sig totalt om 128 röster, dvs. en mycket liten andel av de röster som PostNord hanterade, men det är ändå allvarligt. 102 av dessa röster skulle till en och samma kommun, Östra Göinge. Valmyndigheten kan konstatera att om detta inträffar vid ett val till kommunfullmäktige finns en större risk för inverkan på valresultatet.

Under valperioden är det korta tidsramar för distribution av röster och i slutet av valperioden finns det inga marginaler alls, vilket gör att distributionen av röster är väldigt central i rösthanteringen. Om inga åtgärder vidtas för att förändra eller underlätta distributionen, eller att förtidsröstningen avslutas tidigare, kommer det sannolikt att uppstå fler omval på grund av röster som inte kommer fram i tid.

9.2 Identitetskontroll vid röstning

I 8 kap. 6 § vallagen, regleras att ”väljare som inte är kända för röstmottagarna skall legitimera sig eller på annat sätt styrka sin identitet”. I praktiken innebär det att väljaren antingen kan uppvisa en id-handling eller låta någon annan styrka hens identitet.

Eftersom lagtexten inte närmare reglerar vad som är att se som en godtagbar id-handling är det slutligen upp till röstmottagaren att avgöra om det väljaren uppvisar är tillräckligt. Valmyndigheten har under våren fått många frågor om detta, både från valhandläggare i kommunerna och direkt från röstmottagare. Exempelvis efterfrågas krav på vilka typer av legitimationer som är godkända och om utländska legitimationer eller legitimationer vars giltighetstid har gått ut kan accepteras. Det är självklart viktigt för valadministrationen att det finns en tydlighet men inte minst är det viktigt för väljarna. Det måste vara enkelt för väljaren att förstå hur hen ska identifiera sig och vad som gäller.

Valmyndigheten hemställer om att regelverket förtydligas gällande formkrav för id-handling. Vidare bör formuleringen ”på annat sätt” ersättas så att det tydligt framgår vad som avses.

9.3 Propaganda i samband med röstmottagning

Enligt vallagen 8 kap. 3 § får det inte förekomma propaganda eller annat i val- och röstningslokaler som syftar till att påverka väljarna. Valmyndigheten får frågor om vad som är tillåtet och ser ett behov av tydligare definitioner och exempel.

Många valnämnder tar fram riktlinjer eller beslut om vad som ska gälla vid kommunens val- och röstningslokaler. De kan exempelvis innehålla regler om placering av partiernas valsedelutdelare eller att partisymboler på kläder måste tas bort när de besöker en lokal för att överlämna valsedlar. Sådana beslut bygger på att partiföreträdare och andra väljer att följa dem. I frågor som gäller propaganda finns behovet av att det definieras på samma sätt i olika kommuner och utlandsmyndigheter och i olika val- och röstningslokaler. Det är problematiskt om partierna har olika regler och riktlinjer att förhålla sig. Det skapar också en otydlighet för väljarna.

Valmyndigheten hemställer därför om att regelverket för propaganda tydliggörs, exempelvis inom vilket avstånd från en lokal som valsedelutdelning från partier får ske.

9.4 Ordning i val- och röstningslokaler

Utöver den händelserapportering som Valmyndigheten har haft vid EU-valet (se avsnitt 4.2) har kommunerna även i enkät fått svara på om de haft någon incident med försök till sabotage, ordningsstörning eller som på annat vis kan upplevas som ett hot mot valgenomförandet eller tilltron mot valresultatet. Svaren visar att 76 procent av de kommuner som svarade inte hade haft det, medan fjorton procent hade haft en incident och nio procent hade haft flera incidenter. Merparten av incidenterna handlar om ordningen bland valsedlarna i valsedelställen där valsedlar har flyttats om och dolts, men även tagits bort helt. Röstmottagare kontrollerar valsedelställen regelbundet under pågående röstmottagning och har relativt snabbt upptäckt dessa händelser och åtgärdat dem. Flera kommuner har också infört tätare kontroller av valsedelställen efter uppkomna händelser.

Några kommuner vittnar i enkätsvaren även om rasistiska händelser, där väljare vägrar att lämna sin röst till en viss röstmottagare eller att röstmottagaren har utsatts för kränkningar. Det är inte bara mycket allvarligt ur ett säkerhets- och rättighetsperspektiv. Att säkra att röstmottagarna har en godtagbar arbetsmiljö är också viktigt för att garantera kompetensförsörjningen inför kommande val. Det här är en fråga som Valmyndigheten avser att arbeta vidare med och stödja kommunerna i, inför valet 2022.

10 Valresultat, preliminär och slutlig rösträkning

Valmyndigheten föreslår:

- att den preliminära rösträkningen regleras mer i detalj när det gäller förtidsröster med valkuvert som innehåller fler än en valsedel eller valsedel med fel färg.

10.1 Preliminär rösträkning - Valnattsrapportering

Valmyndigheten har sedan 2006 publicerat tre uppsättningar med valresultat – valnattsresultat (preliminärt valresultat från valnatten), preliminärt valresultat (valnattsresultatet och resultat från uppsamlingsräkningen onsdagen efter valet, vilket tillsammans blir det kompletta preliminära valresultatet) och slutligt valresultat.

Tre olika valresultat har genom åren genererat en del frågor från media och allmänheten, kanske mycket på grund av att de olika resultaten växer fram i olika takt och ofta parallellt.

Från och med 2019 publiceras endast ett preliminärt och ett slutligt valresultat. En konsekvens av detta blir att det preliminära valresultatet inte blir ”klart” på valnatten. Det dröjer till onsdagen eller torsdagen efter valet, när även de sena förtidsrösterna har räknats och registrerats.

Tillsammans med en noga koordinerad informationsinsats på Valmyndighetens webbplats med förtydligad information har frågor om de olika resultaten vid detta val varit färre än vid tidigare val. Valmyndigheten gör bedömningen att publicering av två uppsättningar valresultat – ett preliminärt och ett slutligt – även i fortsättningen är att föredra framför publicering av tre uppsättningar.

10.2 Valnämndens preliminära rösträkning

Vid valnämndens preliminära rösträkning som börjar på onsdagen efter valet granskas de förtidsröster (inkl. brevröster) som inte varit i vallokal och kunnat räknas under söndagen samt de förtidsröster som röstmottagarna underkänt vid granskning under valdagen. Valnämnden bedömer vilka förtidsröster som ska underkännas eller godkännas. Valdagens underkända förtidsröster prövas därmed en gång till och ett antal av dessa blir då godkända. De förtidsröster (inkl. brevröster) som underkänns vid denna granskning förblir underkända och överprövas inte hos länsstyrelsen vid den slutliga rösträkningen.

Om valnämnden vid granskningen påträffar en förtidsröst som innehåller valkuvert med två eller flera valsedlar eller en valsedel i en annan färg har Valmyndigheten rekommenderat valnämnderna att se till att sådana valkuvert blir föremål för prövning av länsstyrelserna vid den slutliga rösträkningen, dvs. de ska läggas i valurnan och inte underkännas vid den inledande granskningen. När rösterna sedan räknas bedöms de som underkända och valsedlarna läggs tillbaka i kuverten. De underkända valkuverten med valsedlar läggs i ett omslag som överlämnas till länsstyrelsen. Rekommendationen baseras på att valkuvert med fler än en valsedel eller valsedel med fel färg inte är en ogiltighetsgrund vid den slutliga rösträkningen enligt 13 kap. 7 § vallagen. Valmyndigheten ser ett behov av ett tydliggörande i bedömningen av förtidsröster vid valnämndens preliminära rösträkning och föreslår att

vallagen förtydligas när det gäller förtidsröster med valkuvert med fler än en valsedel eller valsedel med fel färg.

10.3 Slutlig rösträkning

Samarbetet mellan länsstyrelserna har utvecklats inför EU-valet och länsstyrelserna har genomfört stora samordningsinsatser bl.a. i form av gemensamma rutiner för säkerhet, rösträkning och kontrollräkning. De gemensamma rutinerna har gett stabilitet under rösträkningen och fungerat väl.

Länsstyrelsernas referensgrupp har fört fram bland annat att samverkan mellan de 21 länsstyrelserna och även med Valmyndigheten i juridiska frågeställningar samt den fastställda mötesstrukturen ledde till god kvalitet och effektivitet i arbetet med den slutliga rösträkningen.

11 Omval i Falun

11.1 Valsedlar

Valmyndigheten föreslår:

- att det i lagstiftningen tydliggörs vilka valsedlar som ska läggas ut vid ett omval,
- att förtidsröstningen i annan kommun under omval till kommun- eller landstingsfullmäktige ska avslutas senast fredagen innan valdagen, samt
- att sista datum för begäran om rättelse i röstlängd vid omval anpassas efter när röstkortet senast ska vara väljare tillhanda vid omval.

Vid ett omval är lagstiftningen om vilka valsedlar som ska läggas ut otydlig. Inför omvalet till kommunfullmäktige i Falu kommun den 7 april 2019 beslutade Valmyndigheten att de partier som hade rätt till utläggning av partivalsedlar i Falu kommun skulle få partivalsedlar utlagda vid förtidsröstningen i samtliga kommuner. Det distribuerades partivalsedlar till samtliga kommuner för de partier som vid något av de två senaste riksdagsvalen fick mer än en procent av rösterna i hela landet. Därutöver distribuerades även valsedlar för Falupartiet i egenskap av parti som var representerat i den aktuella beslutande församling som omvalet gällde.

Av lagtexten framgår dock inte uttryckligen att så ska ske. Enligt vallagens 8 kap. 2 § ska nämligen, vid val till kommunfullmäktige, utöver blanka valsedlar och valsedlar för de s.k. ”enprocentpartierna” även läggas ut valsedlar för varje parti som redan är representerat där när det gäller röstmottagningsställen ”inom (...) den kommun där partiet är representerat”. Det framgår således inte att sådana valsedlar ska läggas ut i *andra kommuner* i samband med ett eventuellt omval. Valmyndigheten gjorde dock bedömningen att det vore olämpligt om alla utom Falupartiets valsedlar lades ut. Vidare ska vid omval i allt väsentligt samma förutsättningar gälla som vid det ordinarie valet, vilket ytterligare talar för Valmyndighetens bedömning.

Valmyndigheten önskar att det tydligt framgår av lagtexten hur, var och i vilken omfattning utläggning av valsedlar till samtliga röstningslokaler för förtidsröstning i hela landet ska ske i samband med omval.

11.2 Förtidsröstningens öppethållande under valdagen

När det gäller omvalet är det inte tydligt i lagstiftningen vad som gäller för förtidsröstningens öppethållande under valdagen. Det ska även kopplas till distributionen av röster som nu är en riskfaktor i de fall kommunen har förtidsröstning på valdagen. För de kommuner som hade öppet på valdagen vid omvalet 2019 fick Valmyndigheten avtala om en kostnadskrävande speciallösning för distribution av röster. Här önskar Valmyndigheten reglering i lag som säger att förtidsröstning i annan kommun under omval till kommun- eller landstingsfullmäktige ska avslutas senast fredagen innan valdagen. Vid ordinarie val köper Valmyndigheten in extra flyg för att distributionen ska hinnas med till valnämndens preliminära rösträkning och det blir oerhört kostsamt om det ska göras för ett enskilt kommunfullmäktigeval.

11.3 Röstkort och rättelse i röstlängd

Enligt vallagen 5 kap. 8 § ska röstkort vid omval skickas så att de beräknas vara väljarna tillhanda senast 10 dagar före valdagen. Denna tidsangivelse är dock inte anpassad efter när väljare senast kan begära rättelse i röstlängd enligt 5 kap. 6 § vallagen. Rättelse i röstlängd ska begäras senast 12 dagar före valdagen. Detta innebär att sista dag för väljare att begära rättelse i röstlängd kan ha passerat innan väljarna fått sina röstkort. I normalfall är det först efter att röstkorten har delats ut till väljarna som frågan om rättelse i röstlängd blir aktuell. Därmed bör tidsangivelsen för sista datum att begära rättelse i röstlängd anpassas efter när röstkorten senast beräknas vara väljarna tillhanda. Vid omvalet i Falun genomfördes inga rättelser i röstlängden, dock så var det ett flertal väljare som uppmärksammade att de fått sina röstkort efter det att sista dagen för att begära rättelse i röstlängden hade passerat.

11.4 Statsbidrag för förtidsröstning

Slutligen behöver regeringsbeslut om förordningar för statsbidrag gällande omval komma tidigare, i direkt anslutning till beslut om omvalet. Det är rimligt att kommuner och länsstyrelser får budgetförutsättningarna klara innan genomförandet av omvalet påbörjas. Så var inte fallet denna gång, vilket föranledde många frågor från kommuner.

Bilaga 1: EU-valet 2019 i siffror

Vid EU-valet 2019 utgjordes Sverige av en enda valkrets med 5 984 valdistrikt. Antalet mandat som fördelades mellan partierna uppgick till 20 mandat.

Rösträtt

Antalet röstberättigade var 7 576 017 personer, vilket är en ökning med 2,9 procent jämfört med EU-valet 2014. Av dessa var 168 461 utlandssvenskar och 49 072 EU-medborgare som var folkbokförda i Sverige och valt att rösta i det svenska valet.

Tabell 1 Rösträtt i det svenska valet till Europaparlamentet. År 2014 och 2019.

	EU-valet 2019	EU-valet 2014
Antal med rösträtt till EU-valet	7 576 917	7 359 962
<i>varav utlandssvenskar</i>	168 461	155 668
<i>varav EU-medborgare folkbokförda i Sverige</i>	49 072	49 092

Partier

Totalt deltog 87 partier i EU-valet 2019. Nio partier var representerade i Europaparlamentet eller riksdagen och endast tio partier anmälde sitt deltagande specifikt för EU-valet.

De resterande 68 partierna anmälde deltagande i riksdagsvalet 2018, vilket även automatiskt gällde nästkommande EU-val.

Samtliga partier som hade representation i Europaparlamentet eller riksdagen anmälde sina kandidater.

Tabell 2: Deltagande partier efter deltagandegrund.

	Deltagandegrund			Totalt
	<i>Representation i riksdagen eller Europa-parlamentet</i>	<i>Anmält deltagande i tidigare riksdagsval</i>	<i>Anmält deltagande i EU-valet 2019</i>	
Antal deltagande partier i EU-valet 2019	9	68	10	87
Partier med kandidater	9	25	9	43
<i>Varav partier med anmälda kandidater</i>	9	6	2	17
<i>Varav partier med icke anmälda kandidater</i>	0	19	7	26
Partier utan kandidater	0	43	1	44

Kandidater

Antalet kandidater med giltig kandidatur uppgick till 556. Av dessa var tre kandidater medborgare i ett annat EU-medlemsland än Sverige.

Tabell 3 Antal kandidater med giltig kandidatur efter kön och medborgarskap.

	Kvinnor	Män	Totalt
Antal unika kandidater med giltig kandidatur	233	323	556
varav EU-medborgare	1	2	3

Valmaterial

Det är materialkrävande att genomföra ett val. De som beställer material är utlandsmyndigheter, valnämnder, länsstyrelser, Försvarsmakten, rederier, partier samt Myndigheten för Ungdoms- och Civilsamhällsfrågor som anordnar skolval. Utöver det beställer enskilda väljare en viss sorts material såsom brevröstningsmaterial för att kunna rösta i valet även om de befinner sig utomlands och väljare med synnedsättning beställer punktskriftsmaterial. Produktionstiden för många av artiklarna är 4-7 veckor vilket gör att det kan vara svårt att beställa ytterligare material om beställningarna övergår den beräknade volymen. Nedan finns en sammanställning över beställt valmaterial till valet till Europaparlamentet.

Tabell 4 sammanställning av beställt valmaterial.²

Beställt valmaterial	Volym
Fönsterkuvert för förtidsröstning	3 130 145
Förseglingar – plomber	17 820
Handledning för röstmottagare i röstningslokal	12 370
Handledning för röstmottagare i vallokal	38 956
Omslag – säkerhetspåse	450 750
Omslagskartong för förtidsröstning	9 959
Valkasse Röd	10 320
Valkasse Grön	13 350
Valkuvert	9 300 475
Valsigill (50 remsor/rulle)	971

Valsedlar

Totalt trycktes 178 091 000 valsedlar. Antalet tryckta namnvalsedlar uppgick till 171 291 000 medan blanka valsedlarna uppgick till 6 800 000. I detta val fanns inga partivalsedlar. Namnvalsedlarna baserades på 33 listor, varav 19 trycktes i färg.

² Sammanställningen tar inte upp allt valmaterial, utan är ett urval av valmaterial som beställt. Kommunerna hade också valmaterial kvar sedan RKL-valen 2018.

Tabell 5 Antal tryckta valsedlar och unika listor.

Typ av Tryck	Antal unika listor	Antal tryckta valsedlar
Totalt antal tryckta valsedlar		178 091 000
Blanka valsedlar		6 800 000
Namnvalsedlar	33	171 291 000
<i>varav färg</i>	19	140 977 000
<i>varav svartvit</i>	14	30 314 000

Röstkort

Inför valet skickades drygt 7,5 miljoner röstkort ut. Av de skickades 7,4 miljoner till röstberättigade som var folkbokförda i Sverige, varav 3 352 hade utrikesadress. Till svenskar folkbokförda utomlands skickades drygt 160 000 röstkort.

Tabell 6 Antal utskickade röstkort efter folkbokföringsadress.

Totalt antal utskickade röstkort	7 566 892
Till röstberättigade folkbokförda i Sverige	7 406 761
<i>varav med utrikesadress</i>	3 352
Antal retur	25 591
Till utlandssvenskar	160 131
Antal retur	20 548

De som inte fått röstkort eller förlorat det kunde kontakta valadministrationen för att få ett dubblettröstkort. Totalt 202 650 dubblettröstkort skapades. Av dessa skapades 190 681 av valadministrationen i Sverige, dvs. av Valmyndigheten, länsstyrelserna eller kommunerna. Antal dubblettröstkort som skapades av utlandsmyndigheterna uppgick till 11 969.

Tabell 7 Antal skapade dubblettröstkort.

Antal skapade dubblettröstkort	202 650
<i>Av valadministrationen i Sverige, totalt</i>	190 681
<i>På utlandsmyndigheter</i>	11 969

Röstning

Röstberättigade har möjlighet att rösta på valdagen i vallokalen som är avsedd för det valdistrikt man tillhör. Har man ingen möjlighet att rösta i sin vallokal på valdagen kan man förtidsrösta i röstningslokaler som finns i alla kommuner, rösta från utlandet vid de ambassader och konsulat som anordnar förtidsröstning eller brev rösta från utlandet.

Tabell 8 Antal vallokaler, röstningslokaler i Sverige samt röstningslokaler i utlandet.

Antal vallokaler för röstning på valdagen	5 984
Antal röstningslokaler för förtidsröstning i Sverige	2 534
Antal länder med möjlighet för förtidsröstning från utlandet	114
Antal lokaler för förtidsröstning från utlandet	219

Röstning vid utlandsmyndigheter

Av 219 röstningslokaler i utlandet tog 213 emot minst en röst. Totalt tog Valmyndigheten emot 18 741 röster från utlandsmyndigheterna. Flest röster från ett land kom från utlandsmyndigheter i Spanien, 1 608. Den enskilda utlandsmyndighet som tog emot flest röster var svenska ambassaden i London, 1 272 röster.

Tabell 9 Mottagna förtidsröster från utlandet efter land och utlandsmyndighet.

Land	Mottagna röster
Spanien	1 608
Norge	1 561
<i>varav svenska ambassaden i Oslo</i>	1 261
Storbritannien	1 437
<i>varav svenska ambassaden i London</i>	1 272
Tyskland	1 371
USA	1 348
Danmark	1 229
<i>varav svenska ambassaden i Köpenhamn</i>	1 168
Belgien	1 124
<i>varav Sveriges rep. vid EU i Bryssel</i>	1 103
Övriga länder	9 063
Totalt	18 741

Brevröstning från utlandet

Fram till tisdagen efter valdagen tog Valmyndigheten emot totalt 15 423 brevröster. Av dem skickades 14 511 brevröster vidare till kommunernas valnämnder. Valmyndigheten behöll 912 brevröster där väljaren inte var och inte heller skulle bli upptagen i röstlängden eller där det inte var möjligt att utreda i vilken röstlängd väljaren var upptagen därför att personnummer saknades eller var ofullständigt. Förutom de brevröster som inkom till Valmyndigheten har 5 093 brevröster mottagits direkt av kommunernas valnämnder.

Tabell 10 Mottagna brevröster.

Mottagna brevröster direkt till Valmyndigheten	16 026
<i>varav skickade till valnämnderna</i>	14 511
Mottagna brevröster direkt till valnämnderna	5 093

Underkända brevröster

Kommunernas valnämnder har rapporterat att det totala antalet underkända brevröster uppgick till 1 331.

För sent inkomna brevröster

Det totala antalet för sent inkomna brevröster som valadministrationen tagit emot uppgick vid månadsskiftet juli/augusti 2019 till 710. 266 kommuner har rapporterat att antalet för sent inkomna brevröster som mottagits direkt av kommunerna t.o.m. 30 juni uppgick till 88.

Förtidsröstning i Sverige

Antal röstningslokaler för förtidsröstning uppgick till 2 534 röstningslokaler. Totalt har dessa lokaler tagit emot 1 631 658 förtidsröster vilket motsvarade 38,96 procent av antalet röstande i EU-valet.

Andelen kommunexterna röster, det vill säga röster som lämnas i en annan kommun än den personen är folkbokförd i, uppgick till 3,84 procent. Den kommun, vars röstningslokaler andelsmässigt tog emot flest kommunexterna röster var Partille kommun med 27,5 procent av de mottagna förtidsrösterna i kommunen.

Tabell 11 Mottagna förtidsröster i röstningslokaler i Sverige. Antal och andel av röstande.

	Antal	Andel av röstande
Förtidsröstningslokaler i Sverige	2 534	-
Mottagna förtidsröster i Sverige	1 631 658	38,96%
<i>varav kommuninterna förtidsröster</i>	<i>1 470 839</i>	<i>35,12%</i>
<i>varav kommunexterna förtidsröster</i>	<i>160 819</i>	<i>3,84%</i>

Ångerröst

Av dem som valt att förtidsrösta har 2 921 personer ångrat sin förtidsröst och röstat igen i sina vallokaler på valdagen. Det motsvarar 0,07 procent av de röstande. Störst andel ångerröstande hade Surahammar kommun med 0,21 procent av de röstande.

Valdeltagande

Valdeltagandet uppgick till 55,27 procent, vilket var en ökning med 4,2 procentenheter jämfört med 2014.

Tabell 42 Valdeltagandet i procent. EU-val 2004-2019.

	2019	2014	2009	2004
Valdeltagande vid EU-valet	55,27%	51,07%	45,53%	37,85%

Ogiltiga röster

Andelen ogiltiga rösterna fortsatte att minska jämfört med tidigare val. Antalet ogiltiga röster var 36 378 röster. Det motsvarade 0,86 procent av rösterna, en minskning med 0,27 procentenheter jämfört med år 2014. Antalet blanka röster uppgick till 30 712 röster medan röster på inte anmälda partier uppgick till 1 709 röster.

Tabell 53 Ogiltiga röster efter kategori. Antal och andel av angivna röster. EU-val 2004-2019.

	Antal röster				Andel av avgivna röster			
	2019	2014	2009	2004	2019	2014	2009	2004
Ogiltiga röster, totalt	36 378	42 173	59 015	72 395	0,86%	1,13%	1,83%	2,81%
<i>varav inte anmälda partier</i>	1 709				0,04%			
<i>varav blanka</i>	30 712	38 935	54 509	68 129	0,73%	1,04%	1,69%	2,64%
<i>varav övriga</i>	3 957	3 238	4 506	4 266	0,09%	0,09%	0,14%	0,17%

Valda ledamöter

Under mandatperioden 2019-2024 representeras Sverige i Europaparlamentet av 20 ledamöter. Antalet ledamöter som utsågs på grund av sina personröster uppgick till 11 ledamöter, vilket är en minskning med tre ledamöter jämfört med EU-valet 2014.

Tabell 64 Valda ledamöter efter kön. 2014 och 2019.

Mandatperiod	2019-2024	2014-2019
Antal svenska ledamöter i Europaparlamentet	20	20
varav personvalda	11	14
varav kvinnor	11	11
varav män	9	9

Bilaga 2: Hemställan från rapport "Erfarenheter från valet 2018"

Valmyndigheten hemställer att följande områden på lämpligt sätt blir föremål för översyn:

- att valsedelssystemet ses över i sin helhet, med sikte på ett förenklat och förbättrat system samt att användningen av neutrala valsedlar och ett system med tryck av en valsedel per val och person särskilt övervägs,
- att utlandsröstningen i sin helhet ses över, i syfte att minska rösthanterings beroende av postgång och distribution och därmed minska antalet röster som inte blir giltiga, samt
- att Valmyndigheten, i samråd med Valprövningsnämnden och SKL, ges i uppdrag att se över överklagandeprocessen och föreslå förbättringar, i syfte att effektivisera processen.

Valmyndigheten hemställer om följande författningsändringar:

- att den centrala valmyndighetens ansvar tydliggörs så att det överensstämmer med de behov och förväntningar som finns på den centrala valmyndigheten,
- att utlandsmyndigheterna/UD åläggs ansvar för att röstmottagningen vid utlandsmyndigheterna uppfyller vallagens krav på förtidsröstning, däribland god tillgänglighet och minst två utbildade röstmottagare,
- att Valmyndigheten får ett övergripande och sammanhållande ansvar för valadministrationen vad gäller säkerhetsfrågor och skydd av valets genomförande och att resurser tillförs för detta ändamål,
- att en obligatorisk incidentrapportering införs för regionala och lokala valmyndigheter och att Valmyndigheten ges i uppdrag att sammanställa och tillhandahålla denna samlad,
- att partiets rätt att i rimlig utsträckning på statens bekostnad få ytterkuvert för budröst samt ytterkuvert och omslagskuvert för brevröst, tas bort.
- att reglerna kring intyg om att förklaringar till stöd för anmälningar om registrerad partibeteckning visats upp för notarius publicus förtydligas,
- att en tidsgräns införs för giltighet av namnunderskrifter vid anmälan om registrering av partibeteckning,
- att Valmyndighetens kungörelser i bl.a. partiärenden endast görs på myndighetens webbplats (och ev. också på myndighetens fysiska anslagstavla),
- att möjligheten att vägra registrering av en beteckning om dess innehåll kan anses ägnat att väcka anstöt införs,
- att sista datum för anmälan om registrering av partibeteckning ska tidigareläggas till den 31 januari det år val ska hållas,
- att det förtydligas att ett parti som har anmält kandidater ska anses ha anmält deltagande i det aktuella valet, och följaktligen att ett parti som anmält kandidater till riksdagen inte därigenom ska anses ha anmält deltagande till några andra val än till just riksdagen,
- att möjligheten att avanmäla ett partis deltagande i val införs,
- att reglerna kring samtycke och kandidatförklaring ändras så att det förtydligas att samtycke och kandidatförklaring kan återtas och inom vilka tidsramar det kan ske,

- att regelverket ändras så att en utlandssvensk som fallit ur röstlängden ska kunna anmäla sig till den även om vederbörande befinner sig i Sverige vid tiden för ett val,
- att regelverket ändras för EU-medborgare som omfattas av 5 § folkbokföringslagen (1991:481).
- att regelverket ändras för att utöka möjligheten att använda adresskort som alternativ till röstkort,
- att regelverken för förtidsröstning i röstningslokal och röstning i vallokal ensas, i syfte att underlätta för väljarna,
- att ångerröstningen avskaffas eller begränsas i tid,
- att möjligheten att budrösta via lantbrevbärare upphör och att bestämmelserna om ambulerande röstmottagare anpassas för att tillgodose samma behov,
- att väljare som är omhändertagna av samhället men som inte har rätt att rösta genom bud ges uttrycklig rätt att rösta med hjälp av ambulerande röstmottagare,
- att regelverket kring ambulerande röstmottagning kompletteras med ytterligare reglering,
- att tidpunkten för när en budröst får göras i ordning justeras,
- att Valmyndighetens uppdrag att presentera det preliminära valresultatet regleras i någon form,
- att vallagen tillförs reglering om valobservation och ackreditering samt att Valmyndigheten tillförs uppgiften att genomföra detta och resurser för det,
- att bedömning av valsedlar vid den slutliga rösträkningen regleras ytterligare
- möjligheten för länsstyrelsen att genomföra rättelser i förvaltningsrättslig mening av protokollet för slutlig rösträkning, utan grund i beslut från Valprovsnämnden, ses över, samt
- att bestämmelserna för hur ersättare i kommunfullmäktige utses bör förenklas så att ersättare utses enligt samma grunder som gäller för hur ledamöter utses.